

Journal of Scientific Papers “Social development & Security”
home page: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/>

Tkach M. (2018) Natsional'na valyuta, yak harant finansovoyi bezpeky derzhavy ta isnuyuchi zahrozy dlya neyi [Human resource as the basis of economic security of the state]. *Social development & Security*. 1(3), 3 – 11. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1183789>

НАЦІОНАЛЬНА ВАЛЮТА, ЯК ГАРАНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ІСНУЮЧІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ НЕЇ

Микола Ткач*

* Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського,
проспект Повітрофлотський, 28, м. Київ-049, 03049, Україна,
e-mail: nyck1985@ukr.net
к.т.н.

Article history:

Received: November , 2017

1st Revision: December, 2017

Accepted: February, 2018

JEL classification:

G01

DOI: <http://doi.org/>

10.5281/zenodo.1183789

Анотація: В роботі проведено аналіз фінансової регуляторної політики в Україні, яка є важливим елементом у забезпеченні стійкості національної валюти та національної економіки в цілому, показано основні недоліки та негативні наслідки її недосконалого проведення. Показано основні чинники (золотовалютні резерви, платіжний баланс, держаний та держаний гарантований борг, регуляторна політика Національного банку України, інвестиційний клімат, тінізація та офшоризація частини національної економіки, корупційність державних органів влади, бюрократія та ін.), які впливають на фінансовий курс національної валюти, та деякі їхні показники на сьогоднішній день. Визначено пріоритетні напрямки дій держави, на коротко- та середньострокову перспективу, з метою забезпечення фінансової та економічної безпеки.

Ключові слова: національна валюта, регуляторна політика, економіка, курс валют, безпека.

Ткач М. Я. Національна валюта, як гарант фінансової безпеки держави та існуючі загрози для неї. *Social development & Security*. 2018. Вип. 1 (3). С. 3–11. URL : <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/22/20>

1. Постановка проблеми

Проведення ефективної політики в валютній сфері має дуже важливе значення для стійкості національної економіки в умовах глобалізації та формуванні глобальних фінансових ринків. Стійкість національної валюти є гарантією підвищення конкурентоздатності країни та її активної участі в світовій економіці.

Національна валюта являється символом суверенітету держави та індикатором економічного розвитку. Вона є показником благополуччя і кредитоздатності країни. На сьогодні гроші є основним зв'язуючим елементом ринкових відносин і від стійкості яких залежить відновлювальні процеси в економіці. Тому всі країни намагаються впливати на курс національної валюти, підтримувати його, для забезпечення сталого розвитку економіки.

У зв'язку з серйозною економічною кризою, яка почалася в 2013 році (початок війни на сході України), та глобалізацією економічних відносин спостерігається все більша залежність національної економіки від запозичень в міжнародних кредитних організаціях. Тому виникає нагальна проблема формування узгодженої політики валютного регулювання, яка би відповідала потребам національної економіки.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання товарно-грошових відносин, фінансів та кредитам присвячені праці таких науковців як: М. Бурд, Е. Дж. Доллан, Дж. Кейнс, Р.Макконолл, Е. Стігліц, П. Хейлі, Э. Рід, Э. Роде, В. Хойер, Р. Квік, С. Фішер, Р. Дорбунш, Р. Шмалензі, М. Фрідмен, С.Фішер, О. Барановський, І. Бінько, А. Клименко, Л. Кравченко, В. Міщенко, А. Мороз, С. Половко, О. Северин, Р. Яковенко, Л. Долотенкова, А. Ємелін, С. Журавльов, Н. Ісмаїлова, та ін. Не зважаючи на те, що були проведені глибокі і ґрунтовні дослідження залишається ще ряд питань які потребують подальшого дослідження та знаходження можливих шляхів вирішення проблеми формування ефективної валютної політики.

3. Постановка завдання

Тема дослідження має високу актуальність на сьогодні, адже знаходження шляхів стабілізації і ефективного регулювання курсу національної валюти є гарантією стабільного економічного розвитку країни, її конкурентоздатності на міжнародних ринках та благополуччя громадян.

У статті використано такі методи дослідження соціально-економічних явищ: методи узагальнення, аналізу та синтезу, абстрактно-логічного й системного аналізу, факторний аналіз, метод порівняння.

Теоретичною і методологічною основою дослідження стали праці як вітчизняних так і зарубіжних фахівців в галузі економіки, фінансів, законодавчі акти. В статті використанні статистичні дані Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України.

Мета статті. Провести аналіз стану національної валюти, регуляторної політики держави щодо національної валюти, існуючих шляхів та пропозицій щодо підтримки національної валюти України, знайти залежність економічного розвитку та безпеки держави від стабільності національної валюти, та надати пропозиції по її вирішенню.

Об'єктом дослідження є національна валюта України.

4. Виклад основного матеріалу

З часів введення гривні, як національної валюти минуло 21 рік. За ці роки країна пережила декілька економічних та фінансових криз, що негативно відобразилося на вартості гривні та призвело до її девальвації. Якщо розглянути по рокам курс гривні починаючи з 1996 і до 2017 року (рис. 1), то можна зробити висновок, що гривня знецінилася по відношенню до долара США у 16 разів.

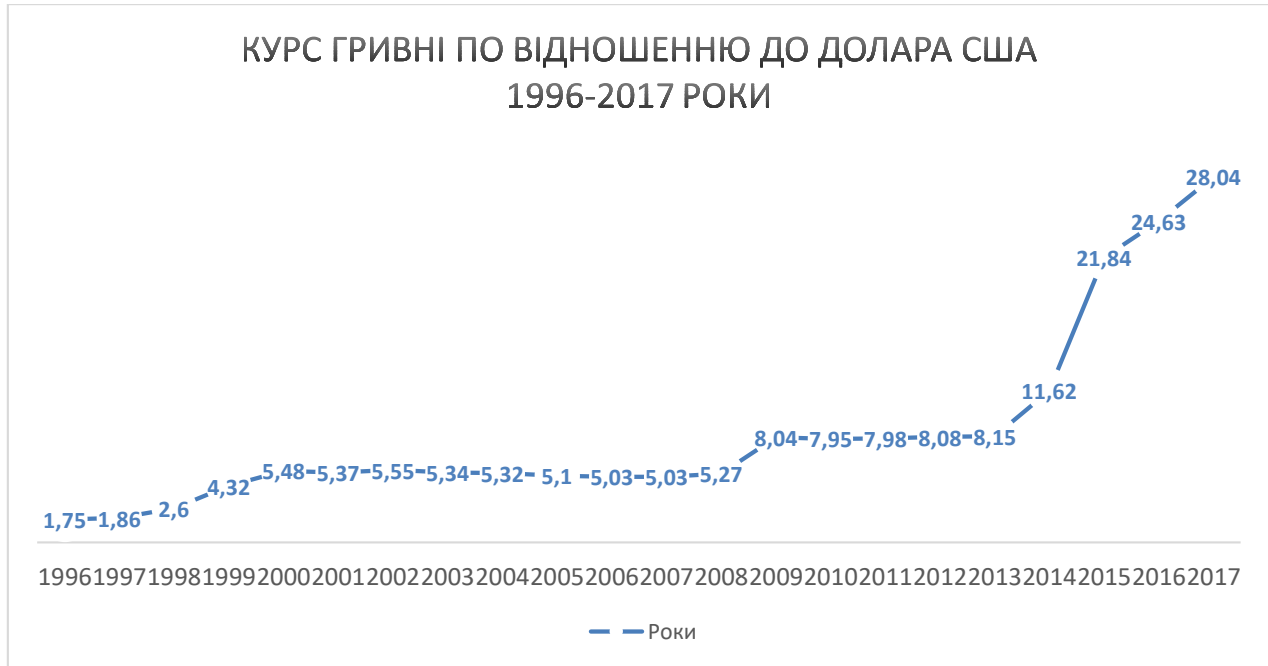

Рис. 1. Курс гривні по відношенню до долара США з 1996 по 2017 рік [1].

Така ситуація є результатом не ефективної регуляторної політики Національного банку України (НБУ), значної тінізації та офшоризації економіки, зменшення золотовалютного запасу, негативного платіжного балансу.

Розглянемо детальніше чинники, які впливають на курс національної валюти України.

Одним із найважливіших чинників впливу на курс національної валюти можна рахувати золотовалютний запас держави. Багато вчених та аналітиків притримуються думки, що він є основним регуляторним чинником курсу національної валюти. У період з 1999 по 2007 рік золотовалютні запаси держави зростали, що давало змогу тримати гривню на стабільному рівні, а подекуди навіть зміцнювати по відношенню до долара США, але економічна криза у 2008 році зменшила золотовалютні запаси, що призвело до знецінення гривні майже у 1,6 рази. Така ж ситуація спостерігалася і у 2013-2014 роках (рис. 2)

Відомо, що золотовалютні резерви держави необхідні для підтримки валютної системи у кризові періоди та для забезпечення стабільності національної валюти, в умовах економічної кризи та в умовах зменшення припливу іноземної валюти уряд проводить валютні інтервенції з метою підтримки національної валюти.

Для не допущення ситуації критичного зменшення золотовалютних резервів, а як наслідок знецінення національної валюти та дефолту, уряд України у 2009 році прийняв рішення збільшувати їх за рахунок запозичень, що призвело до зростання державного боргу та гарантованого боргу у тому ж році на рівні 39,8 млрд. доларів США [4], а вже в 2017 році державний борг склав 76,29 млрд. доларів США [5].

Рис. 2 Золотовалютні резерви України [2,3].

Звідси випливає ще один чинник впливу на курс національної валюти – державний борг. На початку 2015 року фінансові запозичення державою (у МВФ, ЄБРР та інших міжнародних фінансових установах) допомогли дещо стабілізувати гривню адже частина валюти використовувалася урядом для інтервенцій. В тому ж році Національний банк України (НБУ) запозичив у МВФ 5 млрд. доларів США для своїх резервів, які держава буде погашати з 2019 по 2025 роки. Основні виплати по державному боргу та по боргу НБУ припадають на 2019 – 2024 роки (рис. 3). Саме ці роки будуть найбільш важкими для національної економіки, що може призвести до ще більшого ослаблення гривні.

Ще одним значущим показником стабільності національної валюти є платіжний баланс. Адже він є не тільки визначальним для курсу гривні, але і показником стану національної економіки в цілому. Стан валютного курсу гривні та платіжний баланс є взаємозалежним.

Якщо платіжне сальдо є позитивне, тобто надходження іноземної валюти до країни є більшими ніж відтік, то курс національної валюти зміцнюється. Така ситуація пов'язана з тим, що експорт товарів вироблених на території держави зростає, з'являється потреба виробників у національній валюті, а з за кордону спостерігається приплив інвестицій у вигляді іноземної валюти. Це все надає змогу державі вести успішну монетарну політику та збільшувати свої золотовалютні резерви.

По відношенню до 2015 року дефіцит поточного рахунку платіжного балансу в 2016 році зріс до 3,8 млрд. дол. США (4,1% від ВВП). Темпи падіння експорту становили 4,0%, водночас темпи зростання імпорту дорівнювали 4,4%. Експорт товарів скоротився на 5,2% і становив 33,6 млрд. доларів США, імпорт товарів збільшився на 4,4%, його обсяги становив 40,6 млрд. дол. США [7].

Така ж ситуація спостерігається і в 2017 році, сальдо платіжного балансу є від'ємним, що негативно відбивається не тільки на курсі національної валюти, а і на економіці держави в цілому.

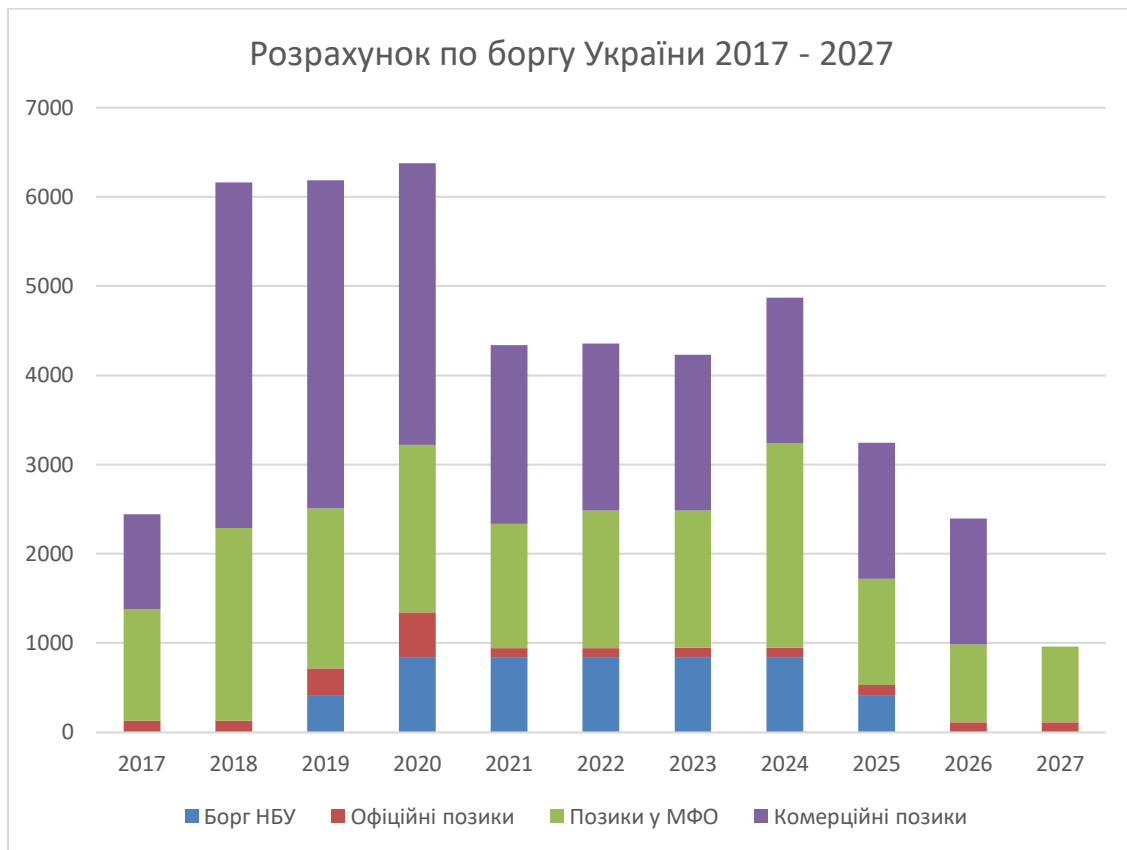

Рис. 3 Розрахунок по боргу України [6].

Ще одним із ключових чинників впливу на курс національної валюти є регулятивна політика НБУ. В 2014 році правлінням НБУ було прийнято рішення відкріпитися від прив'язки гривні до долара США і перейти до гнучкого курсу, який би відповідав ринку. Але як показала практика такі кроки були не ефективними і призвели до галопуючої інфляції.

Кроки прийняті НБУ у 2015 році по стримуванню інфляції, а це і обмеження в видачі банками готівки в національній валюті (не більше 300 000 грн. на одного клієнта на добу), і по продажу на міжбанківському валютному ринку України – 75 % надходжень іноземних валют скуповував виключно Національний банк України, а також підвищення облікової ставки із 19,5 % до 30,0 % річних та з регулюванням НБУ ліквідності банківської системи, не тільки не дало позитивного результату, а ще і призвело до банківської кризи в країні та до закриття значної кількості банків [7]. В свою чергу це негативно вплинуло на кредитно-валютну систему та на притік закордонних інвестицій.

Ще одним значущим чинником впливу на стабільність національної валюти та економіки є виведення капіталу з України через офшорні юрисдикції. За експертними оцінками Україна належить до десятки країн із найбільшим вимиванням капіталів за кордон. За даними «Tax Justice Network», у період з 1991-2012 роки ця сума сягнула 167 млрд дол. США, що є в два рази більше ніж валовий внутрішній продукт України 2017 року [8]. Але ця сума не остаточна і вона продовжує зростати.

Як було сказано раніше, позитивний вплив на фінансовий курс національної валюти та економіку, чинить приплив до країни інвестицій в іноземній валюті. На сьогодні інвестиційний клімат країни знаходиться в дуже поганому стані, і цьому сприяли декілька причин:

- не стабільна політична ситуація в державі, постійні конфлікти між представниками політичних еліт, відсутність у них єдиного бачення економічного та соціального розвитку

країни;

- висока корумпованість державних структур пов'язаних з фінансовою, правоохоронною та судейською системами;
- об'єм і складність державних формальностей щодо оформлення необхідної документації при відкритті чи закритті певного бізнесу, сплаті податків, підприємства і громадяни тратять багато часу та ресурсів на заповнення необхідних форм, на звернення за дозволами та ліцензіями, на звернення для отримання необхідної інформації та роз'яснень та ін., тобто масштабна і всеохоплююча бюрократизація.
- складна криміногенна ситуація на місцях, подекуди під прикриттям владних структур, що не дає чесно і прозоро працювати бізнесу;
- війна на сході країни.

5. Висновки

Отже на сьогоднішній день на курс національної валюти мають вплив цілий ряд чинників, частина з яких є не керованими, а частина є наслідком не ефективних дій законодавчої та виконавчої гілок влади:

- не ефективна регуляторна політика НБУ, що призвела до галопуючої інфляції та до банківської кризи в країні. У результаті збільшення облікової ставки втрат зазнала кредитно-фінансова система, зменшилася довіра до банків, що вплинуло на зменшення загального обсягу депозитів та поступовий їхній відтік;
- від'ємний платіжний баланс, як результат економічної кризи та відсталості технологічної та виробничої бази країни. Такий стан не дає змоги збільшувати золотовалютні резерви, вести збалансовану монетарну політику і в результаті змушує знову і знову звертатися до запозичень із зовні;
- збільшення державного боргу і гарантованого державного боргу, основні розрахунки по боргам припадають на період з 2018 по 2024 роки, саме ці роки будуть найтяжчими для національної економіки та національної валюти. Аналізуючи стан економіки вже сьогодні можна сказати, що в повному обсязі Україна не зможе розраховуватися з боргами тому знову буде проводитися реструктуризація боргу та братися валютні запозичення у міжнародних фінансових органах, в іншому випадку можливий варіант дефолту;
- низький рівень споживчих настроїв у населення країни, який виник у результаті зубожіння населення, а це в свою чергу призводить до того, що попит падає, а за ним змушені згорнути свої потужності виробники продукції;
- ведення бойових дій на сході України, призвело до втрат значної частини національної економіки та її інфраструктури, а також до підвищених витрат на сектор безпеки та оборони;
- виведення значного капіталу з країни через офшорні юрисдикції, що впливає негативно на обсяг надходжень до державного бюджету, на формування та збільшення золотовалютного резерву держави, на курс національної валюти, на матеріальний стан звичайних громадян України та на загальний рейтинг і довіру до держави на міжнародному рівні;
- висока бюрократизація та не досконалість законодавства, що відштовхує закордонних інвесторів від інвестування в економіку країни;
- не стабільна політична ситуація в державі і відсутність єдиного погляду у політиків щодо шляхів економічного розвитку країни, залежність політичного клімату в країні від певних бізнес еліт та великих компаній;
- корумпованість державних структур пов'язаних з фінансовою, правоохоронною та судейською системою, що є одним із ключових факторів у веденні бізнесу, адже інвестор чи підприємець мають бути впевнені, що вони захищені державою при веденні прозорої і

законної діяльності;

- подекуди складна криміногенна ситуація на місцях (яка прикривається владними структурами), що лякає бізнес і не дає йому розвиватися.

Отже, всі вказані чинники кожен по своєму впливає, як на валютний курс гривні та к і на стан національної економіки. Тому державним органи влади, як законодавчої, так і виконавчої, необхідно перш за все визначитися з пріоритетними напрямками удосконалення існуючої державної системи на ключових позиціях, а це:

- ведення ефективної регуляторної політики НБУ;
- покращення інвестиційного клімату в країні;
- зменшення негативного сальдо платіжного балансу;
- значне спрощення та зменшення бюрократичних процедур;
- проведення реальної і ефективної боротьби з корупцією;
- реформуванням правоохоронної та судейської системи;
- поступове збільшення золотовалютного запасу;
- зменшення залежності від кредитів міжнародних фінансових структур;
- зменшення частки тіньової економіки та боротьба з офшорами.

При ефективних і швидких діях держави по вирішенню вказаних проблемних питань, вже в короткостроковій та середньостроковій перспективі можливі позитивні зміни які допоможуть країні вийти на новий рівень фінансового і економічного розвитку, і навпаки, ігнорування владою даної проблеми ставить під загрозу економічну і фінансову безпеку держави.

Розглянуте питання потребує детального і більш глибокого аналізу з метою знаходження всіх причин виникнення такої проблематики та вироблення оперативних і ефективних методів по їхньому усуненню.

Author details (in Russian)

НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА, КАК ГАРАНТ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА И СУЩЕСТВУЮЩИЕ УГРОЗЫ ДЛЯ НЕЕ

Николай Ткач*

* *Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, пр-т Воздухофлотский, 28, г. Киев-049, 03049, Украина, e-mail: nyck1985@ukr.net к.т.н.*

Abstract: *В работе приведен анализ финансовой регуляторной политики в Украине, которая является важным элементом в обеспечении устойчивости национальной валюты и национальной экономики в целом, показаны основные недостатки и негативные последствия ее несовершенного проведения. Приведены основные факторы (золотовалютные резервы, платежный баланс, государственный и государственный гарантированный долг, регуляторная политика Национального банка Украины, инвестиционный климат, теннизация и офшоризация части национальной экономики, коррумпированность государственных органов власти, бюрократия и др.), которые влияют на финансовый курс национальной валюты, и некоторые их показатели на сегодняшний день. Определены приоритетные направления действий государства, на кратко- и среднесрочную перспективу, с целью обеспечения финансовой и экономической безопасности.*

Keywords: *национальная валюта, регуляторная политика, экономика, курс валют,*

безпеку.

Author details (in English)

NATIONAL CURRENCY AS THE GUARANTEE OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE AND EXISTING THREATS FOR HER

Mykola Tkach *

* National University of Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky,
28, Vozduhoflotsky av., Kyiv-049, 03049, Ukraine,
e-mail: nyck1985@ukr.net
Ph.D.

Abstract: *The paper analyzes the financial regulatory policy in Ukraine, which is an important element in ensuring the stability of the national currency and the national economy as a whole, shows the main drawbacks and negative consequences of its imperfect conduct. The main factors (gold and foreign exchange reserves, balance of payments, state and state guaranteed debt, regulatory policy of the National Bank of Ukraine, investment climate, shadowing and offshoring of a part of the national economy, corruptions of state authorities, bureaucracy, etc.), which affect the financial rate of the national currency, and some of their indicators for today. The priority directions of the state's actions, in the short and medium term, are determined in order to ensure financial and economic security.*

Keywords: national currency, regulatory policy, economy, exchange rate, security.

Використана література

1. Гривні – 20. Як змінювався курс національної валюти [Електронний ресурс] / Слово і діло. 29 серпня 2016 – Режим доступу : www.slovoidilo.ua/2016/08/29/infografika/finansy/hryvni-20.-yak-zminyuvavsya-kurs-nacjonalnoyi-valyuty.
2. Infolight [Електронний ресурс] / Infolight. – Режим доступу : <http://infolight.org.ua/charts/zolotovalyutni-rezervi-ukrayini-u-1999-2013-rokah>.
3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/index/assets/>.
4. Пастернак, М. М. Аналіз зовнішньої державної заборгованості в Україні: структура, динаміка, погашення / Марія Мар'янівна Пастернак // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 16. – № 1. – С. 224–232.
5. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua>.
6. Site.ua [Електронний ресурс] / Site.ua. – Режим доступу : <https://site.ua/daniil.monin/8025-o-vneshnih-dolghah-gosudarstva>.
7. Національний банк України Про стан платіжного балансу в 2016 році [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=24491388>.
8. Commons [Електронний ресурс] / Commons. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/ru/ukrayina-ofshorna-istoriya-formuvannya-vitchiznyanoi-modeli-ekonomiki>.

References

1. Hryvni – 20. Yak zminyuvavsya kurs natsional'noyi valyuty / Slovo i dilo. [Hryvni - 20. How has the exchange rate of the national currency changed] – Retrieved from : www.slovoidilo.ua/2016/08/29/infografika/finansy/hryvni-20.-yak-zminyuvavsya-kurs-nacziionalnoyi-valyuty.
2. Infolight [Elektronnyy resurs] / Infolight. – Retrieved from: <http://infolight.org.ua/charts/zolotovalyutni-rezervi-ukrayini-u-1999-2013-rokah>.
3. Ministerstvo finansiv Ukrayiny [Elektronnyy resurs] / Ministry of Finance of Ukraine. – Rezhym from : <https://index.minfin.com.ua/index/assets/>.
4. Pasternak, M. M. (2014) Analiz zovnishn'oyi derzhavnoyi zaborhovanosti v Ukrayini: struktura, dynamika, pohashennya [Analysis of external government debt in Ukraine: structure, dynamics, repayment] “Ekonomichna dumka”, 2014. – Tom 16. – № 1. – P. 224-232.
5. Ministerstvo finansiv Ukrayiny [Elektronnyy resurs] / Ministry of Finance of Ukraine. – Retrieved from : <https://minfin.com.ua>.
6. Site.ua [Elektronnyy resurs] / Site.ua. – Retrieved from : <https://site.ua/daniil.monin/8025-o-vneshnih-dolgah-gosudarstva>.
7. Natsional'nyy bank Ukrayiny Pro stan platizhnoho balansu v 2016 rotsi [About balance of payments in 2016] / Natsional'nyy bank Ukrayiny. – Retrieved from: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=24491388>.
8. Commons [Elektronnyy resurs] / Commons. – Retrieved from: <https://commons.com.ua/ru/ukrayina-ofshorna-istoriya-formuvannya-vitchiznyanoi-modeli-ekonomiki>.

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following terms:

Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.

You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.

No additional restrictions.

You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Social development & Security is published by Public organization “Ukrainian Scientific Community” (USC), Ukraine, Europe.

Publishing with USC ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication.
- High visibility and discoverability via the USC website.
- Rapid publication.
- Guaranteed legacy preservation of your article.
- Discounts and waivers for authors in developing regions.

Submit your manuscript to a Journal of Scientific Papers “Social development & Security” at <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/> or e-mail: sjdsusc@gmail.com

